

Ingelesaren ibilbideari begira

Iraganak euskara jatorrean eta ulergarrian idatzitako administrazio testuak utzi zizkigun. Ondoren, gaztelaniaren distirak itsututa, testu ulertezinak ekoitzi ziren. Azken urteotan, ingelesei begira garatu da herritarrei gauzak esateko beste modu bat, ulergarriagoa, jakina.

| MIEL A. ELUSTONDO |

MUNDU DIGITALIZATUAN herritarrekin hizkera argian komunikatzea helburu, “e-Komunikazioa eta *Plain Language* Europan. Komunikazio instituzionalaren erronkak mundu digitalizatuan” jardunaldiak egin zituzten Bilboko Euskalduna Jauregian iragan maiatzean. Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP) eta Administrazio Publikoaren Europar Instituta (EIPA) izan ziren antolatuzaile, eta bateko eta besteko herri-administrazioek herritarrekin harremanetan jartzeko bidez gogoeta egiteko baliatu zituzten bi egun.

Euskarak arlo horretan egin duen, eta egiteko duen, bidez jardun zuen IVAPeko Hizkuntza Prestakuntza eta Normalizazio zerbitziburua Joseba Lozanok. Komunikazio elektronikoaz jardun zuen Administrazio Hizkera Atalaren arduradun Xabier Amatriak. Lehenengoaren gogoea ekarri dugu orriotara.

Hizkera argia

Lehenik, euskarak iraganean euskal administrazioaren baitan izan duen tradizioaz jardun zuten, eta XIX. mendeko zenbait udal ordenantza –Goizueta, Usurbil eta Tolosakoak, besteak beste–, ekarri zituzten gogora “den-



Joseba Lozano IVAPeko Hizkuntza Prestakuntza eta Normalizazio zerbitziburua: “1982an garbizaletasunaren alde egin zuen Administrazioak, ehun urte lehenagoko jatortasun eta ulergarritasunaren kaltetan”.

denak euskara jator eta ulergarrian idatzitakoak” zirela esanez. Horrela, 1888ko *Usurbil-ko erriyaren ordenantzak* baliatu zituzten adibide

moduan. Bi puntu baino ez ditugu aldatu hona: “1.- *Legeak agintzen duen moduan kastigatuak izango dira, jendeurrean, arneguzko itzak, jurentu gaiztoak, birau edo maldizioak, eta beste edozein itz char esaten dituztenak Jaungoikoaren, Santuen eta Eleizako gauzen kontra. (...) 5.- Prozesioak pasa bear duten kaleak, egongo dira chit ongi garbituak, gichienez Prozesioak pasa bear duen baño ordu betez lenagotik. Ala egiten ez duten bezino guztiak eranzungo dute bear dan tokian, eta izango dira kastigatuak ordenantz’oek, garbitasunari dagokion buruan, agintzen duten erara”.*

Joseba Lozanok azpimarratu zuenez, garbizaletasuna etorri zen gero, “eta haren eraginez, morfologia eta joskera zurrunagoa, neologismoak eta abar”. Eta, horrela, 1982an, Euskararen Legea onartu zenean, garbizaletasunaren alde egin zuen EAEko Administrazio Publikoak, ehun urte lehenagoko jatortasun eta ulergarritasunaren kaltetan. Arrazoi bila ere abiatu zen Lozano: “Agian ez genuen behar beste ezagutzen tradizio herrikoia; gainera, gaztelaniaz ikasiak ginen, beldur genion maileguen gehiegikeriari, gaztelaniazko testuei aitortzen zitzaien zehaztasuna eta

distira euskararako ere nahi genituen”. Horrekin batera, Administrazioak ez zekien nola aurre egin gaztelaniatzko dokumentu pilari. Horrela, autonomia abian jarri zuten testuak ekarri zituen adibide Lozanok. “Estatutoak bere 25.1 eta 37.3 Ataletan Kon-daira-Lurraldeen onetan legegintza-abalmen horri jartzen dizkion mugak ere Legean agertzen dira, eta Estatutoan Foru-Tradiziozko zat berariz aitortutako gai buruzkoak dira. Bainan bakarreango agintepeko gaiak direla eta Legebiltzarren legepekoak ez diren aginte alorrak egote horrek ez du Legezko Erresuma izatearen ondorio den erakundegoren-mailako arta egiteko abalmena baztertzen”.

Joseba Lozanoren arabera horrelakoak ziren euskarazko testu administratibo eta juridiko gehienak orain dela 30 urte. “Garai hartan erabatekoa zen gaztelaniarekiko mendekotasuna eta morrontza. Testu ia guztiak gaztelaniatik itzultzen genituen, eta zeresanik ez, erdararen aje guztiak inportatzen genituen nahigabe, berezko euskal diskurtsoa garatuta ez genuelako: esaldi luzeak, nominalizazioak, aposizioak, perifrasiak, egitura pasiboak, inbertsonalak... Horren guztia- ren ondorioz, euskarazko testuak plazaratu egiten genituen bai, hala agintzen zizulako Legeak, baina



Bilboko Euskalduna Jauregian elkartu ziren administrazioak herritarrekiko harremanean nola aritu aztertzeko. Euskarak zein bide jorratu duen ere hizpide izan zuten.

testu horiek ulertezinak izaten ziren gehienetan, eta euskaldunek, baina euskaltzaleen ere, jatorrizko erdal testuetara jotzen zuten sistematiko-ki”. Administrazioaren eta herritar- raren arteko komunikazioak ez zuen funtzionatzen, ez zen eragin- korra: administrazioeko hizkera ego- kitu behar izan zuten, herritarren- gana hurbiltzeko.

Plain English-etik euskara argira

Kinka horretan ari zirela, gaztela- niatik euskarara itzultitako testu bihurri ulergaitzak plazaratzen urtea joan eta urtea etorri, *Plain English Campaign* izena entzun zuten. Erakunde edo mugimendu bat zen, ingelesezko testu argiak eta ulergarriak aldarrikatzen zituena. “Munduko hizkuntzarik botere- tsuena hausnarketa hartan murgil- duta bazegoen, zertan ari ginen gu

antigoaleko hizkera mordoilo hura oraindik ere erabiltzen?”, esan zuen Lozanok. 1993an *Plain English*eko ardura- dunekin harremanetan jarri ziren, Chrissie eta George Maherrekin, eta informazio guztia eskuratu zieten. “Orduantxe konturatu ginen herritarrei gauzak esateko beste modu bat bazegoela. Administrazioan ere kalitatezko komunikazio argia posible zela. Baina diskurtso berri hori garatu behar genuen eta, garrantzitsuena, zabal- du. Buru-belarri ekin

genion lanari. *Plain English*en irizpi- de nagusietan oinarrituta, IVAPera- ko estilo liburuxka bat prestatu genuen urte hartan bertan, eta urte- bete geroago, 1994an, gure ‘Biblia’: *Hizkera argiaren bidetik*”. Eta liburu hartan egiten zituzten proposame- nek harrera ezin hobea izan zuten. “Herri-administrazio gehienek esti- lo berriaren aldeko hautua egin zuten arian-arian, eta diskurtso berria itzulpenetara ere hedatzen joan zen. Aldaketa ez zen egun batetik bestera gertatu, astiro bai- zik, baina sakon, atzera bueltatzeko bide guztiak itxita”. Eta bidean aurrera, gurean egindako gogoeta besteri jakinarazteko garaia heldu zen. “1995ean Miamira [AEB] joan ginen *Plain English Campaign*nek anto- latutako jardunaldietan gure espe- rientzia kontatzera; hurrengo urtean, guk geuk antolatu genituen

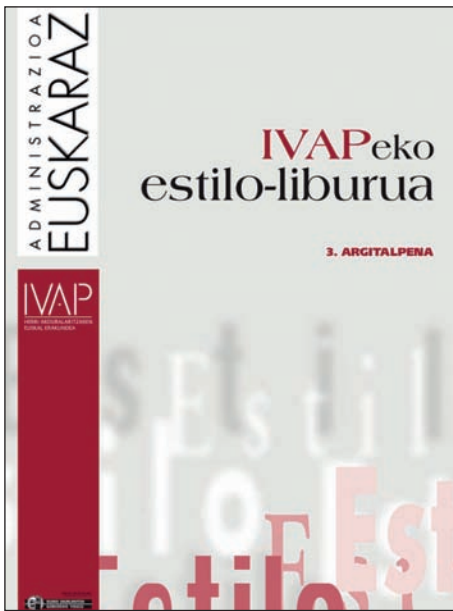


Mikeletegi pasealekua 53 • DONOSTIA

943308220 • www.arbelaitz.com



Arbelaitz Jatetxea



Hizkera administratibo eta juridiko kalitatezkoak lortzeko lagungarri hainbat argitalpen argitaratu ditu IVAPek, hala nola, ezkerreko *Estilo liburua*. Bestalde, *Administrazioa euskaraz* aldizkaria (eskuinean) argitaratzen du.

jardunaldiak Euskadin; eta 1997an, Londresen egon ginen. Estilo berria martxan jartzen ari zen poliki-poliki”. Bestalde, euskararako egiten zituzten proposamenek gaztelaniarako ere balio zutela konturatu ziren eta handik atzera beren ekarpenak bi hizkuntza ofizialetara lotzen dituzte.

Eginak eder

Handik hona egindako bidean, eta kalitatezko hizkera administratibo eta juridikoa zabaltzea helburu, hizkera zuzena, ulergarria eta erakargarria izan dute bitartekoa IVAPen. Bateko argitalpenak (*Hizkera argiaren bidetik, Argiro, Zalantza-dantza, IVAPeko estilo-liburua, Komunikazio elektronikoa, Administrazioa euskaraz* aldizkaria...), besteko dokumentuak estandarizatzea, hizkuntza-prestakuntzako ikastaroak antolatzea, baliabide informatikoak abiaraztea... “Baina aldaketarik izan bada, hori itzulpengintzan gertatu da. Administrazioan gero eta testu gehiago sortzen dugu euskaraz, baina oraindik ere testu gehienak gaztelaniaren itzulpen hutsak dira”. Hala ere, joanak dira garai bateko itzulpen zurrun eta ulergaitzak.

“Asko ikasi dugu. Geure diskurtsoa garatzeko gai izan gara. Eta gainera, urrats berriak emateko gaitasuna izan dugu. Ez hain aspaldi, IVAPek korredakzioaren aldeko apustu sendoa egin zuen. Idazketa elebiduna edo korredakzioa erabilita hizkuntza biak batera erredaktatzen dira, bata ez da bestearen menpeko, eta biek eusten diete euren berezitasunei.

“Munduko hizkuntzarik boteretsuena hausnarketa hartan (Plain English Campaign) murgilduta bazegoen, zertan ari ginen gu antigoaleko hizkera mordoilo hura oraindik ere erabiltzen?”

Joseba Lozano (IVAP)

Itzultzaileen Zerbitzu Ofizialak korredakzioaren aukera eskaini die Jaurlearitzako sail guztiei, eta orain arte, zazpi dekretu eta lege bat idatzi dira teknika hori erabilita”.

Joseba Lozanok dienez, urte askoan frankotiratzaile jardun dute IVAPen, “berme politikoa sendorik gabe. Baina egoera hori goitik behara aldatu zen 2008. urtean, Eusko Jaurlearitzak Euskaren Erabilera Normalizatzeko IV. Plangintzaldia

onartu zuenean. Bertan, hizkuntza ofizialen erabilerari buruzko arau orokorrak finkatu zituzten, eta kalitatezko komunikazioa bera ere definitzera heldu ziren, hau da, testu zuzenak, jatorrak, egoikiak eta argiak dira helburu. “Plangintzaldi haren 4. kapituluak honela dio: ‘Helburua komunikatzea da: hartzaileak lehen entzunaldi edo irakurraldian ulertu behar du esaten zaiona. Testuak egokia izan behar du komunikazioaren ikuspegitik. Testuak egitura logikoa izango du, eta egitura hori agerian geratuko da era honetako estrategiak baliatuta: izenburuak eta azpi-izenburuak, ideiak paragrafoka, lege-aipamenak oinohar modura... Testuak zuzena izan behar du. Hizkuntza bakoitzak badu bere

esateko era: errespetatu. Nolanahi ere, administrazioko hizkera berritu, modernizatu eta herritarrengana hurbildu beharra dago. Idazkiaren diseinua zaindu, irakurgarritasuna bermatzeko”. Horretarako bidea ere zehazten zuen delako plangintzaldiak, 7. kapituluan. “Informazioa komunikatzea da Eusko Jaurlearitzaren zeregina, bi hizkuntza-komunitatei komunikatzea, alegia; eta horretarako ez dago itzulpenen beharrik: nahikoa da zabaldu beharreko mezua bi hizkuntzetan sortu eta ematea, betiere edukia errespetatuz, baina estiloa hizkuntza bakoitzaren ezaugarrietara moldatuta (...) Eusko Jaurlearitzak neurriak hartuko ditu, korredakzioak arian-arian bere tokia izan dezan sail guztietan”.

Horretan da Joseba Lozano. Lan batzuk egin dituzte, egiteko berriak sortu dira, komunikatzeko moduak ikaragarri aldatu baitira joan deneko 30 urte honetan. “Paper bidezko komunikaziotik plataforma digitaletara pasatzen ari gara abiadura handiz, eta horrek geure burua etengabe egokitzea behartzen gaitu”. Eta, hor ere ez da izango hizkera argia beste biderik. ■

